

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
GIOVANNI PITRUZZELLA
föredraget den 26 februari 2019¹

Mål C-33/18

V

mot

**Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants,
Securex Integrity ASBL**

(begäran om förhandsavgörande från Cour du travail de Liège (Belgien))

”Begäran om förhandsavgörande – Social trygghet för migrerande arbetstagare – Förordning (EG) nr 883/2004 – Övergångsbestämmelser – Artikel 87.8 – Förordning (EEG) nr 1408/71 – Artikel 14c b – Undantag från principen om en enda tillämplig nationell lagstiftning – Dubbel anslutning – Ansökan om att omfattas av den lagstiftning som är tillämplig enligt förordning nr 883/2004”

1. Förevarande mål avser en begäran om förhandsavgörande från Cour du travail de Liège (Belgien), angående tolkningen av artikel 87.8 i förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.²

2. Detta är en övergångsbestämmelse som är avsedd att reglera situationer där en person, till följd av ikraftträdandet av förordning nr 883/2004 den 1 maj 2010, omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den lagstiftning personen omfattades av i enlighet med den tidigare förordningen (EEG) nr 1408/71,³ som upphävts och ersatts av förordning nr 883/2004.

3. Den begäran om förhandsavgörande som framställts av den hänskjutande domstolen avser frågan huruvida artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 är tillämplig i ett sådant fall som det som är aktuellt i det nationella målet, vilket avser en person, V, som vid tidpunkten för ikraftträdandet av förordning nr 883/2004 var anställd i en medlemsstat och egenföretagare i en annan medlemsstat, vilket innebar att han var ansluten till dubbla socialförsäkringssystem. Det är första gången som domstolen har ombetts att tolka denna övergångsbestämmelse i förordning nr 883/2004.

I. Tillämplig lagstiftning

4. I artikel 13.1 i förordning nr 1408/71 kodifierades principen om en enda tillämplig lagstiftning, och föreskrevs att ”[o]m något annat inte följer av [artikel 14c] skall personer för vilka denna förordning gäller omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat”.

¹ Originalspråk: franska.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, 2004, s. 1), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 988/2009 av den 16 september 2009 (EUT L 284, 2009, s. 43) (nedan kallad förordning nr 883/2004).

³ Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i ändrad och rättad lydelse enligt förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1), senast ändrad genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 592/2008 av den 17 juni 2008 (EUT L 177, 2008, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).

5. Som ett undantag från denna princip föreskrevs emellertid i artikel 14c b i förordning nr 1408/71, jämförd med punkt 1 i bilaga VII till samma förordning, att en arbetstagare som var egenföretagare i Belgien och anställd i en annan medlemsstat samtidigt skulle omfattas av två skilda lagstiftningar, dels den som var tillämplig på anställningsorten, dels den som var tillämplig där vederbörande utövade sin verksamhet som egenföretagare.

6. Genom artikel 11.1 i förordning nr 883/2004 bekräftades principen om en enda tillämplig lagstiftning, och upphävdes samtliga undantag från denna princip som föreskrevs i förordning nr 1408/71.

7. I artikel 13.3 i förordning nr 883/2004 anges att "[e]n person som normalt arbetar som anställd och bedriver verksamhet som egenföretagare i olika medlemsstater skall omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där han har anställning".

8. Artikel 87.8 i förordning nr 883/2004, med rubriken "Övergångsbestämmelser", har följande lydelse:

"Om en person enligt denna förordning omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den som fastställs i enlighet med avdelning II i förordning [nr 1408/71], ska den lagstiftningen fortsätta tillämpas när den rådande situationen förblir oförändrad och under alla omständigheter under högst tio år från den dag då denna förordning ska börja tillämpas, om inte personen i fråga ansöker om att omfattas av den lagstiftning som ska tillämpas enligt den här förordningen. Ansökan ska inlämnas inom tre månader från och med den dag då den här förordningen ska börja tillämpas till den behöriga institutionen i den medlemsstat vars lagstiftning ska tillämpas enligt den här förordningen, om den berörda personen omfattas av lagstiftningen i den medlemsstaten från och med den dag då denna förordning ska börja tillämpas. Om ansökan görs efter denna tidsfrist, ska bytet av tillämplig lagstiftning ske från och med den första dagen i den månad som följer."

II. Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

9. V arbetade som advokat i Belgien till och med den 30 september 2007. Han var således registrerad hos Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (nationella socialförsäkringsinstitutet för egenföretagare) (nedan kallat INASTI), och ansluten till försäkringskassan Securex Integrety ASBL (nedan kallad Securex).

10. När den advokatbyrå V arbetade för trädde i likvidation den 30 september 2007, utsågs V till en av likvidatorerna för företaget, och han lämnade samtidigt Securex. Dagen därpå, den 1 oktober 2007, började han arbeta för ett företag med säte i Luxemburg, och från och med den dagen omfattades han således av det luxemburgska socialförsäkringssystemet såsom anställd.

11. Under 2010 begärde INASTI upplysningar från V angående hans uppdrag som likvidator. V uppgav att arvudet som han erhållit på grund av uppdraget som likvidator inte medförde att han skulle anses vara egenföretagare eller att han omfattades av socialförsäkringssystemet för egenföretagare.

12. 2013 delgav INASTI Securex ett regleringsbeslut avseende de inkomster som V uppburit i egenskap av likvidator under 2008, 2009 och 2010. Med anledning härav underrättade Securex V om att hans situation skulle omkvalificeras så att han även omfattades av det kompletterande socialförsäkringssystemet för egenföretagare sedan den 1 oktober 2007, och att han följaktligen var skyldig att betala över 35 000 euro motsvarande socialförsäkringsavgifter och ränta för perioden 2007–2013.

13. V bestred denna skrivelse vid Tribunal du travail d'Arlon (Arbetsdomstolen i Arlon, Belgien). Han begärde samtidigt att Securex skulle avföra honom från det kompletterande socialförsäkringssystemet från och med 2014, och inkom med bevis för att han hade utfört sitt uppdrag som likvidator kostnadsfritt sedan den 1 januari 2010.

14. Sedan Arbetsdomstolen i Arlon ogillat hans talan, överklagade V den dom som meddelats i första instans till den hänskjutande domstolen, varvid han bland annat gjorde gällande att enligt förordning nr 883/2004 hade INASTI och Securex inte rätt att kräva de omtvistade socialförsäkringsavgifterna.

15. Den hänskjutande domstolen söker klarhet i huruvida det i en sådan situation som den som V befinner sig i, där beslutet att låta honom omfattas av det belgiska kompletterande socialförsäkringssystemet för egenföretagare dessutom antogs med retroaktiv verkan i december 2013, krävs att V ingav en uttrycklig ansökan inom tre månader i enlighet med artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 för att den förordningen ska vara tillämplig i hans fall.

16. Mot denna bakgrund beslutade den hänskjutande domstolen att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

- ”1) Ska artikel 87.8 i [förordning nr 883/2004] tolkas så, att för att en person – som före den 1 maj 2010 började utöva verksamhet som anställd i Luxemburg och som egenföretagare i Belgien – ska omfattas av den lagstiftning som är tillämplig enligt [förordning nr 883/2004], måste vederbörande uttryckligen ansöka härom, även om personen inte omfattades av belgisk lagstiftning före den 1 maj 2010 och belgisk lagstiftning om social trygghet för egenföretagare endast tillämpats retroaktivt med avseende på vederbörande, sedan fristen på tre månader som inleddes den 1 maj 2010 löpt ut?
- 2) För det fall att den första frågan ska besvaras jakande, medför en sådan ansökan som avses i artikel 87.8 i [förordning nr 883/2004], som har lämnats in under sådana omständigheter som de som beskrivits ovan, att lagstiftningen i den medlemsstat som är tillämplig enligt [förordning 883/2004] ska tillämpas med retroaktiv verkan från och med den 1 maj 2010?”

III. Bedömning

17. Det ska inledningsvis påpekas att sedan EU-domstolen framställt en begäran om klarlägganden till den hänskjutande domstolen i enlighet med artikel 101 i rättegångsreglerna, uppgav den hänskjutande domstolen att vid tidpunkten då förordning nr 883/2004 trädde i kraft kunde V anses omfattas av den belgiska lagstiftningen i egenskap av egenföretagare, på grund av hans arbete som likvidator för advokatbyrån i likvidation.

18. Således ska den hänskjutande domstolens frågor prövas mot bakgrund av detta antagande⁴.

19. Med hänsyn härtill ger tolkningsfrågorna i huvudsak upphov till spørsmålet huruvida artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 är tillämplig i en sådan situation som den som V befinner sig i.

⁴ Däremot är enligt min mening den omständigheten att beslutet att låta honom omfattas av det belgiska kompletterande socialförsäkringssystemet har antagits retroaktivt inte relevant vid prövningen av bestämmelserna i förordning nr 883/2004. Förordningen syftar nämligen inte till att fastställa de materiella villkoren för att det ska föreligga en rätt till socialförsäkringsförmåner, och det ankommer i princip på lagstiftaren i varje medlemsstat att fastställa dessa villkor (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 september 2013, Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 41 och där angiven rättspraxis), och dom av den 14 juni 2016, kommissionen/Förenade kungariket (C-308/14, EU:C:2016:436, punkt 65).

20. Den första frågan syftar till att klargöra huruvida denna bestämmelse ska tolkas så, att en person som, vid tidpunkten då förordning nr 883/2004 trädde i kraft, det vill säga den 1 maj 2010, dels var anställd i en medlemsstat (i förevarande fall i Luxemburg) och således omfattades av lagstiftningen i den medlemsstaten, dels var egenföretagare i Belgien och således omfattades av den belgiska lagstiftningen i egenskap av egenföretagare, var skyldig att, i enlighet med artikel 87.8 i förordning nr 883/2004, uttryckligen ansöka om att omfattas av den lagstiftning som är tillämplig enligt den förordningen.

21. För det fall att den frågan ska besvaras jakande, syftar den andra frågan till att klargöra huruvida en sådan ansökan som ingetts under sådana förhållanden som de som föreligger i det nationella målet, medför att den lagstiftning som är tillämplig enligt förordning nr 883/2004 ska tillämpas retroaktivt från och med den 1 maj 2010.

22. Det ska inledningsvis påpekas att Konungariket Belgien inte kan vinna framgång med sin invändning om rättegångshinder. Konungariket Belgien har gjort gällande att de båda frågorna inte återspeglar verkligheten och föremålet för tvisten, och att de således ger upphov till ett rent hypotetiskt problem.

23. Det ska härvidlag erinras om att det framgår av rättspraxis att då de frågor som ställts av de nationella domstolarna avser tolkningen av en unionsrättslig bestämmelse är domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande, när det inte är uppenbart att begäran om förhandsavgörande i verkligheten syftar till att få domstolen att uttala sig utan att det föreligger en verklig tvist eller att avge rådgivande utlåtanden om allmänna eller hypotetiska frågor, att den begärda tolkningen av unionsrätten saknar samband med verkligheten eller tvistens föremål eller att domstolen inte har kännedom om de faktiska eller rättsliga omständigheter som är nödvändiga för att på ett ändamålsenligt sätt kunna besvara de frågor som ställts till den.⁵

24. Vad för det första angår den belgiska regeringens argument att de två tolkningsfrågorna grundar sig på den felaktiga faktiska premissen att V inte omfattades av något socialförsäkringssystem i Belgien före den 1 maj 2010, kan det konstateras att det argumentet har förlorat sin relevans till följd av den hänskjutande domstolens svar på den begäran om klarlägganden som det redogjorts för i punkt 17 ovan.

25. För det andra, och under alla omständigheter, framgår det tydligt av handlingarna i målet att frågan huruvida V var skyldig att inge en ansökan i enlighet med artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 för att han, från och med den 1 maj 2010, ska omfattas uteslutande av den lagstiftning som fastställts i enlighet med den förordningen, det vill säga luxemburgsk lagstiftning, och, för det fall att den frågan ska besvaras jakande, vad konsekvenserna blir av att en sådan ansökan har getts in flera år efter detta datum, kommer att påverka utgången i målet som är anhängigt vid den hänskjutande domstolen. Svaret på dessa frågor är nämligen direkt avgörande för antalet år för vilka de belgiska myndigheterna ha rätt att kräva betalning av de avgifter som V eventuellt är skyldig att erlägga.

26. Härav följer att de frågor som ställts av den nationella domstolen inte är hypotetiska och att de således kan tas upp till sakprövning.

27. Angående saken i målet framgår det av handlingarna i målet att vid tidpunkten då förordning nr 883/2004 trädde i kraft omfattades V av två skilda lagstiftningar. I egenskap av anställd omfattades han av luxemburgsk lagstiftning, och i egenskap av egenföretagare omfattades han av belgisk lagstiftning, i enlighet med det undantag från principen om en enda tillämplig nationell lagstiftning som föreskrevs i artikel 14c b i förordning nr 1408/71, jämförd med punkt 1 i bilaga VII till den förordningen.

⁵ Se dom av den 7 december 2010, VEBIC (C-439/08, EU:C:2010:739, punkt 42 och där angiven rättspraxis).

28. Den första frågan syftar till att klargöra hur den aktuella situationen påverkas av ikraftträdandet av förordning nr 883/2004, med beaktande av bestämmelsen i artikel 87.8 förordningen.

29. Under dessa omständigheter anser jag att denna bestämmelse måste tolkas för att avgöra huruvida den är tillämplig i en sådan situation som den som V befinner sig i. Om denna övergångsbestämmelse är tillämplig, hade V nämligen varit skyldig att inge en sådan ansökan som avses i bestämmelsen för att omfattas uteslutande av den lagstiftning som fastställts i enlighet med förordning nr 883/2004. Om denna bestämmelse däremot inte är tillämplig skulle V, till följd av att det undantag som föreskrevs för Belgien i förordning nr 1408/71 har upphävts och i enlighet med principen om en enda tillämplig lagstiftning, vilken blivit absolut genom förordning nr 883/2014, omfattas uteslutande av den lagstiftning som fastställts i enlighet med förordning nr 883/2004, det vill säga luxemburgsk lagstiftning.

30. Det framgår av domstolens fasta praxis att vid tolkningen av en unionsbestämmelse ska inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i.⁶

31. Vad inledningsvis angår lydelsen av artikel 87.8 i förordning nr 883/2004, framgår det härav att, till följd av ikraftträdandet av förordning nr 883/2004, denna övergångsbestämmelse är tillämplig när en person omfattades av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den som fastställts i enlighet med förordning nr 1408/71.

32. Lydelsen av denna bestämmelse visar således att den är tillämplig i fall då en person går från en situation där vederbörande omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat till en situation där vederbörande omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat.

33. Såsom Europeiska kommissionen med rätta har påpekat, framgår det uttryckligen att denna bestämmelse inte omfattar sådana situationer, som de som grundas på artikel 14c b i förordning nr 1408/71, där två medlemsstaters lagstiftningar om social trygghet var tillämpliga samtidigt och att, sedan förordning nr 883/2004 trätt i kraft, var endast en av dessa lagstiftningar tillämplig.

34. Att artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 inte är tillämplig på en sådan situation som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen bekräftas, enligt min uppfattning, även av det sammanhang som bestämmelsen ingår i och det mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen.

35. Vad därefter angår sammanhanget, kan det konstateras att förordning nr 883/2004 ledde till att samtliga undantag från principen om en enda tillämplig lagstiftning som föreskrevs i förordning nr 1408/71, upphävdes. Jag anser att en tolkning av artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 som går utöver dess lydelse, och som skulle innebära att undantagssystemet för dubbel anslutning upprätthölls, vore oförenlig med det system som införts genom förordning nr 883/2004, som grundas på den numera absoluta principen om en enda tillämplig nationell lagstiftning.

36. På liknande sätt består målen med artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 i att förhindra många byten av tillämplig lagstiftning vid övergången till den nya förordningen och att möjliggöra en mjuklandning för den berörda personen när det gäller tillämplig lagstiftning om det finns en skillnad mellan den tillämpliga lagstiftningen enligt förordning nr 1408/71 och den lagstiftning som är tillämplig enligt förordning (EG) nr 883/2004.⁷

⁶ Se, bland annat, dom av den 21 mars 2018, Klein Schiphorst (C-551/16, EU:C:2018:200, punkt 34).

⁷ Se Praktisk vägledning om den lagstiftning som gäller i Europeiska unionen (EU), Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Schweiz, utarbetad och godkänd av administrativa kommissionen för samordning av de sociala trygghetssystemen (ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11366&langId=sv, s. 52).

37. Under dessa förhållanden, och såsom kommissionen har framhållit, strider den omständigheten att den möjlighet till dubbel anslutning som fanns i förordning nr 1408/71 har upphävts, mot uppfattningen att artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 skulle kunna syfta till att upprätthålla en sådan möjlighet, då den har upphävts i övrigt i förordningen.

38. Av det ovan anförda följer, enligt min mening, att artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 inte är tillämplig på en sådan situation som den som V befinner sig i, där han vid tidpunkten då nämnda förordning trädde i kraft, i enlighet med artikel 14c b i förordning nr 1408/71, samtidigt omfattades av lagstiftningen i två medlemsstater.

39. Jag anser att denna slutsats gör det överflödigt att besvara de argument som den belgiska regeringen har framfört beträffande en tolkning av villkoret i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 som innebär att för att den lagstiftning som fastställts i enlighet med förordning nr 1408/71 fortsättningsvis ska vara tillämplig måste den ”oförändrade situationen” fortgå. En tolkning av dessa villkor är nämligen nödvändig endast för det fall att artikel 87.8 är tillämplig, vilket enligt min mening, mot bakgrund av ovanstående överväganden, inte är fallet i förevarande fall.

40. Det följer av ovanstående att V inte var skyldig att inge en sådan ansökan som avses i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 för att, från och med den 1 maj 2010, omfattas uteslutande av den lagstiftning som fastställts i enlighet med 883/2004, närmare bestämt – enligt artikel 13.3 i den förordningen – luxemburgsk lagstiftning.

41. Mot bakgrund av den lösning som jag har föreslagit är det inte nödvändigt att besvara den hänskjutande domstolens andra tolkningsfråga.

IV. Förslag till avgörande

42. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar de tolkningsfrågor som hänskjutits av Cour du travail de Liège (Arbetsdomstolen i Liège, Belgien) enligt följande:

Artikel 87.8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen ska tolkas så, att den inte är tillämplig på en person som vid tidpunkten då denna förordning trädde i kraft, det vill säga den 1 maj 2010, omfattades av dubbel anslutning i enlighet med artikel 14c b i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. En sådan person var således inte skyldig att inge en sådan uttrycklig ansökan som avses i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 för att omfattas av den lagstiftning som är tillämplig i enlighet med sistnämnda förordning.